

OPRACOWANIA TEMATYCZNE

BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI
Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych

**Pomoc finansowa przysługująca
dzieciom niepełnosprawnym
w wybranych krajach europejskich**

**OPRACOWANIA
TEMATYCZNE**

OT-629

Kancelaria Senatu
Kwiecień 2014

© Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2014

Dyrektor – Agata Karwowska-Sokołowska – tel. 22 694 94 32, fax 22 694 94 28,
e-mail: Agata.Karwowska-Sokolowska@senat.gov.pl
Wicedyrektor – Ewa Nawrocka – tel. 22 694 90 53,
e-mail: Ewa.Nawrocka@senat.gov.pl
Wicedyrektor – Romuald Łanczkowski – tel. 22 694 95 32
e-mail: Romuald.Lanczkowski@senat.gov.pl
Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych tel. 22 694 92 04, fax 22 694 94 28

Opracowanie graficzno-techniczne, druk i oprawa
Biuro Informatyki, Dział Edycji i Poligrafii

Artur Dragan
Danuta Małgorzata Korzeniowska
Szczepan Woronowicz
Główni specjaliści
w Biurze Analiz i Dokumentacji

Pomoc finansowa przysługująca dzieciom niepełnosprawnym w wybranych krajach europejskich

Materiał został przygotowany na podstawie dostępnych źródeł i uzupełniony informacjami ze strony internetowej Europejskiego Centrum Badań Parlamentarnych i Dokumentacji (ECPRD)¹ dotyczącymi pomocy finansowej państwa przysługującej dzieciom niepełnosprawnym od urodzenia do 18. roku życia w Republice Czeskiej, Francji, Niemczech, Słowacji, na Węgrzech i w Wielkiej Brytanii. Autorzy starali się w miarę możliwości uwzględnić podział form pomocy na:

- jednorazową pomoc finansową (np. w celu adaptacji mieszkania, na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, windy itp.),
- świadczenie stałe – renta lub inne,
- specjalne świadczenia dla rodziców/opiekunów dziecka niepełnosprawnego.

Dane dotyczące poszczególnych krajów reprezentują różny stopień szczegółowości ze względu na precyzyjność znalezionych informacji, dostępność tekstów przepisów prawnych (ustaw, rozporządzeń), portali internetowych urzędów państwowych oraz innych, tematycznych portali internetowych. W dwóch przypadkach (Republika Czeska i Słowacja) brak tekstów ustaw i rozporządzeń w innym niż oryginalny języku stanowił pewną przeszkodę w zapoznaniu się ze szczegółowymi przepisami.

REPUBLIKA CZESKA²

Obowiązujące przepisy³:

- ustawa nr 329/2011 o udzielaniu świadczeń na rzecz osób niepełnosprawnych,
- rozporządzenie nr 388/2011 w sprawie wykonywania niektórych przepisów ustawy o udzielaniu świadczeń na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ustawa nr 108/2006 o służbach socjalnych,
- rozporządzenie wykonawcze nr 505 z 2006 r. do ustawy o służbach socjalnych.

¹ Europejskie Centrum Badań Parlamentarnych i Dokumentacji jest międzynarodową siecią – ustanowioną w celu specjalistycznej współpracy służb parlamentarnych – łączącą parlamentarne ośrodki informacji i badań oraz biblioteki parlamentarne. Do sieci ECPRD należą: Parlament Europejski, Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, izby, których przewodniczący są członkami Europejskiej Konferencji Przewodniczących Parlamentów, oraz parlamenty mające status obserwatora w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy, a także Congressional Research Service USA.

² Szczegółowe informacje dotyczące pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych są dostępne jedynie w języku czeskim na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Spraw Społecznych (<http://www.mpsv.cz/cs/8>). Informacje znajdują się w dziale: *Dávky pro osoby se zdravotním postižením* and *Příspěvek na péči* (Świadczenia dla osób niepełnosprawnych oraz zasiłek opiekuńczy).

³ Cytowane przepisy dotyczą wszystkich osób niepełnosprawnych, bez względu na wiek. Są dostępne jedynie w języku czeskim.

Przepisy ustawy o udzielaniu świadczeń na rzecz osób niepełnosprawnych uprawniają do:

- dodatku na pokrycie wydatków związanych z transportem,
- dodatku na kupno niezbędnych urządzeń,
- uzyskania niektórych świadczeń wynikających z orzeczonej niepełnosprawności.

Instytucje właściwe do wydawania decyzji:

- Oddział Regionalny Urzędu Pracy Republiki Czeskiej (dalej Oddział Regionalny UP),
- Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych – organ odwoławczy.

Jednorazowa pomoc finansowa

Osoby niepełnosprawne, w tym dzieci, mają prawo na mocy znowelizowanej ustawy nr 329/2011 o udzielaniu świadczeń na rzecz osób niepełnosprawnych do różnego rodzaju pomocy finansowej, jak np.:

- subwencji na kupno urządzeń dla osób niepełnosprawnych – maksymalna wysokość subwencji wynosi 350 000 CZK,
- subwencji na kupno i instalację tzw. platformy schodowej – maksymalna wysokość wynosi 400 000 CZK,
- dofinansowanie kupna samochodu – 200 000 CZK.

Prawo do tej szczególnej pomocy (wózki, windy, samochód, etc.) przysługuje osobom mającym m.in. bardzo duże trudności w poruszaniu się, ciężką wadę układu mięśniowo-szkieletowego, poważne uszkodzenie słuchu oraz ciężkie zaburzenia widzenia.

Wykaz sprzętów specjalistycznych, których zakup może być dofinansowany przez państwo, znajduje się w rozporządzeniu. Pomoc finansowa może być przyznana na inne, niewymienione w rozporządzeniu urządzenie, o ile Oddział Regionalny UP oceni, że jest ono porównywalne z opisanym w rozporządzeniu.

Ustawa o udzielaniu świadczeń osobom niepełnosprawnym ustala maksymalną wysokość subwencji. Przepisy ustawy regulują również szczegółowo zasady zwrotu subwencji w całości lub częściowo i zwrotu sprzętu w określonych przypadkach, jak również przypadki, w których przyznana pomoc nie podlega zwrotowi.

Szczegółowe przepisy dotyczące osób uprawnionych do pobierania świadczeń oraz kryteria przyznawania świadczeń znajdują się m.in. w wymienionych wyżej aktach prawnych.

Osobą uprawnioną do wystąpienia o tego rodzaju świadczenie jest obywatel czeski, a także:

- osoba będąca rezydentem w Republice Czeskiej lub posiadająca stałe miejsce zamieszkania w Republice Czeskiej,
- osoba objęta ochroną międzynarodową w formie azylu lub inną ochroną dodatkową,
- cudzoziemiec, niemający stałego pobytu w RCz, a któremu prawo do świadczeń gwarantują umowy międzynarodowe,
- obywatel państwa członkowskiego UE, jeśli jest zameldowany w Republice Czeskiej na okres dłuższy niż 3 miesiące, chyba, że przysługuje mu prawo do przywilejów społecznych wynikające bezpośrednio z przepisów UE,
- członkowie rodziny obywatela państwa członkowskiego UE, jeśli są zameldowani w Republice Czeskiej na okres dłuższy niż 3 miesiące, chyba, że przysługuje im prawo do przywilejów społecznych wynikające bezpośrednio z przepisów UE,
- obcokrajowiec, posiadający zezwolenie na pobyt stały w RCz z nadanym statusem prawnym długoterminowo przebywającego rezydenta ze Wspólnot na terenie innego państwa członkowskiego.

Zasiłki opiekuńcze

Osoby niepełnosprawne w wieku poniżej 18 lat (i powyżej 1. roku życia) są uprawnione do zasiłku opiekuńczego na mocy znowelizowanej ustawy nr 108 z 2006 roku o służbach socjalnych oraz rozporządzenia wykonawczego do ustawy nr 505/2006.

Wysokość świadczeń zależy od stopnia niepełnosprawności i może być w niektórych przypadkach zwiększona o 2000 koron czeskich (CZK) w stosunku do podanych niżej kwot. Podwyższenie świadczeń może nastąpić np. w celu finansowego wsparcia dzieci niepełnosprawnych w wieku przedszkolnym, tzn. od 4. do 7. roku życia lub rodzin o niskich dochodach, mających na utrzymaniu dzieci poniżej 18. roku życia.

Miesięczne zasiłki na opiekę nad osobami niepełnosprawnymi poniżej 18. roku życia (i powyżej 1. roku) wynoszą:

- 3 000 CZK Stopień I (lekka niepełnosprawność),
- 6 000 CZK Stopień II (umiarkowana niepełnosprawność),
- 9 000 CZK Stopień III (znaczna niepełnosprawność),
- 12 000 CZK Stopień IV (całkowita niepełnosprawność).

Dla porównania – miesięczne zasiłki na opiekę nad osobami niepełnosprawnymi powyżej 18. roku życia

- 800 CZK Stopień I (lekka niepełnosprawność),
- 4 000 CZK Stopień II (umiarkowana niepełnosprawność),
- 8 000 CZK Stopień III (znaczna niepełnosprawność),
- 12 000 CZK Stopień IV (całkowita niepełnosprawność).

Osoba pobierająca zasiłek opiekuńczy powinna poddać się odpowiednim badaniom, ma obowiązek zawiadomienia na piśmie o wszelkich zmianach, które mogą mieć wpływ na wysokość świadczenia lub wypłatę zasiłku opiekuńczego oraz przedstawić w Oddziale Regionalnym Urzędu Pracy dowody właściwego wykorzystania zasiłku.

Inne rodzaje wsparcia finansowego

Zasiłek dla niepełnosprawnych na pokrycie wydatków związanych z transportem w wysokości 400 CZK miesięcznie przysługuje osobie powyżej 1. roku życia w przypadku orzeczonej niepełnosprawności. Dotyczy m.in. osób, które mają poważne trudności w poruszaniu się, które wielokrotnie w ciągu miesiąca kalendarzowego muszą się przemieszczać i którym przysługuje pomoc domowa lub pomoc w zakładach opieki.

Ponadto, w zależności od rodzaju orzeczenia o niepełnosprawności, przysługuje bezpłatny przejazd w lokalnym transporcie publicznym (tramwaje, trolejbusy, autobusy, metro) oraz zniżki dochodzące do 75% w krajowym transporcie kolejowym i bezpłatny przewóz psa przewodnika.

Z informacji opublikowanej w raporcie *Monitoring the issue of children at risk in the Czech Republic 2010; disabled children* (Monitorowanie problemu dzieci zagrożonych w Czechach 2010; dzieci niepełnosprawne) wynika, że spośród ogółu powyżej 1 015 000 osób niepełnosprawnych w Czechach 46 208 to niepełnosprawne dzieci w wieku do lat czternastu. 91% z nich jest pod opieką rodzin. Z ogólnej grupy niepełnosprawnych dzieci 57% to dzieci z wrodzoną niepełnosprawnością, a 43% – z niepełnosprawnością nabytą.

Miesięczne wynagrodzenie minimalne⁴ w 2013 roku w Republice Czeskiej wynosiło 312 euro (1 CZK ≈ 0,04 €).

⁴ Eurostat

FRANCJA

Obowiązujące przepisy:

- *La loi n°2005-102 pour l'égalité des droits et des chances, la participation et la citoyenneté des personnes handicapées* (Równe prawa i szanse, udział i obywatelstwo osób niepełnosprawnych),
- *Code de la sécurité sociale* (Kodeks Zabezpieczenia Społecznego),
- *Le Guide d'évaluation d'enfant handicapé* (Przewodnik oceny niepełnosprawności dziecka).

„Do 2005 roku francuska polityka dot. niepełnosprawności była ukształtowana przez *prawo ukierunkowane na rzecz osób niepełnosprawnych (Loi d'orientation en faveur des personnes handicapées)* z 1975 roku. Odzwierciedlała ona dominację indywidualnego modelu niepełnosprawności. Jako taki, był on dwojaki, oparty na 1) uznaniu osób niepełnosprawnych jako specjalnej populacji; 2) zharmonizowaniu kolejnych aktów prawnych i innych regulacji związanych z niepełnosprawnością, zebranych od lat 50. i zapewnienie specjalnym instytucjom fundamentów prawnych oraz krajowych zasad zarządzania”.

Ustawa z 2005 r., zdaniem niektórych ekspertów, „odzwierciedla wolę polityczną do zmiany polityki wobec niepełnosprawności na poziomie globalnym”. Przede wszystkim podkreśla prawa osób niepełnosprawnych. W jednym z jej artykułów znajduje się przepis mówiący o tym, że „każda osoba niepełnosprawna ma prawo do solidarności z całą narodową wspólnotą, która zapewnia dostęp do wszystkich praw podstawowych uznanych dla wszystkich obywateli, a także korzystanie w pełni z praw obywatelskich”. Prawa podstawowe oznaczają edukację, zdrowie, zatrudnienie, obywatelstwo, swobodę poruszania się oraz życie kulturalne i społeczne⁵.

We Francji przysługują cztery rodzaje świadczeń dla dzieci niepełnosprawnych :

- Świadczenie wyrównawcze dla osób niepełnosprawnych (*Prestation de compensation du Handicap – PCH*),
- Zasiłek wychowawczy dla dziecka niepełnosprawnego (*l'Allocation d'éducation de l'enfant handicapé – AEEH*),
- Zasiłek wyrównawczy (dodatek) do zasiłku wychowawczego dla dziecka niepełnosprawnego (*Complement de l'AEEH*),
- Zasiłek rodzinny dzienny (*l'Allocation journalière de présence parentale – AJPP*), przyznawany z tytułu opieki nad chorym dzieckiem.

Świadczenie wyrównawcze dla osób niepełnosprawnych⁶

Świadczenie to przysługuje nie tylko dzieciom niepełnosprawnym, jest bowiem spersonalizowaną pomocą przeznaczoną na zaspokajanie potrzeb związanych z utratą samodzielności osób niepełnosprawnych niezależnie od ich wieku. Chodzi bądź o całkowitą niezdolność do wykonania co najmniej jednej podstawowej czynności lub poważne trudności w wykonaniu co najmniej dwóch podstawowych czynności życia codziennego. Podstawą przyznania tego świadczenia jest tzw. „projekt na życie” – indywidualny plan wszelkich potrzeb osoby niepełnosprawnej, opracowany przez osobę niepełnosprawną lub jej opiekuna prawnego z jednoczesnym wsparciem pracownika departamentalnego domu dla osób niepełnosprawnych. Zespół Interdyscyplinarny Departamentalnego Domu dla Osób Niepełnosprawnych, składający się z lekarza, psychologa, pracownika socjalnego oraz specjalisty ds. edukacji, integracji

⁵ *Dobre praktyki. Wybrane usługi świadczone na rzecz osób niepełnosprawnych we Francji, Szwecji oraz Niemczech*, http://www.koalicjaon.org.pl/photo/File/projekt_standardy/dobre_praktyki_zagraniczne.pdf

⁶ *Code de l'action sociale et des familles*, <http://www.legifrance.gouv.fr>

zawodowej oraz pedagoga ocenia przedstawiony projekt zgodnie z wytycznymi *Przewodnika ewaluacji potrzeb wyrównawczych (kompensacyjnych) osób niepełnosprawnych*⁷. Przewodnik jest standardem krajowym, ustanowionym dekretem z 6 lutego 2008 r., gwarantującym jednokowe podejście do systemu oceny potrzeb w całym kraju. Zespół interdyscyplinarny w wyniku tych prac tworzy „indywidualny plan kompensacyjny”, który zawiera dostosowane do potrzeb propozycje pomocy indywidualnej, adaptacji mieszkania, pomocy w transporcie, edukacji itp. Plan kompensacyjny, zatwierdzony przez osobę niepełnosprawną lub jej opiekuna, rozpatruje Komisja ds. praw i samodzielności osób niepełnosprawnych, która podejmuje decyzję o przyznaniu świadczenia na okres od 1 do 5 lat. Świadczenie wyrównawcze PCH, przysługujące zarówno osobom dorosłym jak i dzieciom może być przyznane osobom przebywającym w zakładach opiekuńczych oraz osobom będącym pod opieką domową. Jednym z warunków uzyskania świadczenia jest złożenie oświadczenia o niepełnosprawności przed upływem 60. roku życia. Dzieci i młodzież niepełnosprawna mogą korzystać z tego świadczenia o ile spełniają obowiązujące kryteria przyznania zasiłku wychowawczego dla dziecka niepełnosprawnego (*Allocation d'éducation de l'enfant handicapé – AEEH*).

Świadczenie PCH pokrywa koszty usług osobistych (*aides humaines*), tj. pomocy w wykonywaniu czynności życia codziennego (toaleta, pomoc przy ubieraniu się, pomoc w zapewnieniu udziału w życiu społecznym), koszty pomocy technicznej (*aide technique*) – fotele na kółkach, podnośnik dla osób, protezy słuchu; koszty dostosowania i odpowiedniego wyposażenia mieszkania – łazienka, rampy, poszerzenie drzwi (*aménagement du logement, du véhicule ou surcoûts liés au transport*), specyficzne koszty zdalnej pomocy (*télé assistance*) oraz koszty pomocy z wykorzystaniem zwierząt, np. pies dla niewidomego (*aide animalière*).

Stawki i taryfy świadczenia wyrównawczego zależą od rodzaju i wysokości poniesionego wydatku i od dochodów osoby niepełnosprawnej uzyskanych w roku poprzedzającym rok wystąpienia z wnioskiem o przyznanie świadczenia. Świadczenie wyrównawcze PCH może być wypłacone równocześnie z zasiłkiem wychowawczym dla dziecka niepełnosprawnego AEEH, wyklucza jednak jednoczesne pobieranie tych dwóch świadczeń z dalej opisanym zasiłkiem wyrównawczym (dodatkiem) do zasiłku wychowawczego, uzależnionym od stopnia niepełnosprawności. Rodzice dziecka niepełnosprawnego muszą więc wybrać między zasiłkiem wyrównawczym do zasiłku AEEH a świadczeniem wyrównawczym PCH.

Zasiłek wychowawczy dla dziecka niepełnosprawnego (AEEH) oraz zasiłek wyrównawczy do AEEH

Funkcjonujący do 2005 r. zasiłek wychowawczy specjalny (AES) został zastąpiony na mocy ustawy nr 2005-102 o **równości praw i szans, uczestnictwie i obywatelstwie** z 11 lutego 2005 r. zasiłkiem wychowawczym dla dziecka niepełnosprawnego (AEEH). AEEH jest przeznaczony na wsparcie osób, które mają na utrzymaniu dziecko niepełnosprawne w wieku poniżej 20. roku życia, bez względu na ich dochody.

Zasiłek AEEH składa się z zasiłku podstawowego, do którego może być dodany zasiłek wyrównawczy (*complément de l'AEEH*), uzależniony od stopnia niepełnosprawności dziecka, zależny również od ograniczenia lub całkowitego zaprzestania aktywności zawodowej jednego z rodziców z powodu konieczności opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem lub konieczności zatrudnienia osoby trzeciej.

Zasiłek wyrównawczy, przysługujący dziecku niepełnosprawnemu korzystającemu z zasiłku wychowawczego może być podwyższony. Zwiększony zasiłek wyrównawczy może być przyznany w sytuacji gdy dziecko, korzystające z zasiłku AEEH i ze świadczenia wyrównawczego dla osób niepełnosprawnych (PCH) lub z zasiłku uzupełniającego 2., 3., 4., 5. lub 6. kategorii, jest na utrzymaniu jednego rodzica.

⁷ *Code de la sécurité sociale*, <http://www.legifrance.gouv.fr/>

W wypadku zasiłku wychowawczego dla dzieci niepełnosprawnych AEEH, wskaźnik inwalidztwa dziecka, zgodnie z tabelą wzorcową służącą ocenie stopnia niepełnosprawności i inwalidztwa, musi wynosić co najmniej 80%, lub może być niższy, pomiędzy 50% a 79%, o ile dziecko uczęszcza do przystosowanej placówki edukacyjnej albo stan zdrowia dziecka wymaga stosowania specjalnych urządzeń (sprzętu) lub dziecko wymaga szczególnej opieki zalecanej przez Komisję ds. praw i samodzielności osób niepełnosprawnych (CDAPH).

Aby móc korzystać z zasiłku wyrównawczego (dodatku) do zasiłku wychowawczego AEEH, obciążenia finansowe związane z niepełnosprawnością dziecka muszą być szczególnie uciążliwe dla rodziny. Te obciążenia są oceniane na podstawie równoczesnego stosowania dwóch kryteriów: rzeczywistych kosztów związanych z niepełnosprawnością dziecka oraz rezygnacji jednego z rodziców w całości lub w części z aktywności zawodowej.

Istnieje 6 kategorii zasiłku (dodatku) wyrównawczego do zasiłku wychowawczego AEEH (tabela 1). Decyzję o zakwalifikowaniu osoby niepełnosprawnej do jednej z kategorii podejmuje wspomniana komisja CDAPH, działająca w ramach Departamentalnych Domów Osób Niepełnosprawnych, które funkcjonują w każdym departamencie pod nadzorem Rady Generalnej.

Rodzic samotnie wychowujący dziecko niepełnosprawne korzystający z zasiłku wychowawczego dla dziecka niepełnosprawnego (AEEH) oraz z jednego z zasiłków wyrównawczych do AEEH, (tabela 1) lub ze świadczenia wyrównawczego dla osób niepełnosprawnych (PCH) może uzyskać podwyższenie zasiłku wyrównawczego do AEEH w przypadku przyznanej kategorii od 2 do 6. Musi spełniać następujące warunki: zapewnić dziecku utrzymanie i ponosić odpowiedzialność emocjonalną i edukacyjną za swoje dziecko, które jest w wieku poniżej 20 lat, nie korzystać z alimentów, a dochody dziecka, o ile pracuje, nie mogą przekraczać miesięcznie 55% krajowego uposażenia minimalnego (SMIC⁸) przy 169 godzinach pracy.

Tabela 1

Zasiłek wychowawczy dla dziecka niepełnosprawnego AEEH (w euro)	Kategorie i wysokość zasiłków wyrównawczych do AEEH (w euro)	Podwyższenie stawki zasiłku wyrównawczego do AEEH dla rodzica samotnie wychowującego dziecko (w euro)
127,68 (na każde dziecko miesięcznie)	pierwsza: 95,76	0
	druga: 259,35	51,87
	trzecia: 367,08	71,82
	czwarta: 568,85	227,43
	piąta: 727,02	291,27
	szósta: 1 082,43	426,93

Wysokość zasiłku wyrównawczego zależy od przyznanej dziecku niepełnosprawnemu kategorii niepełnosprawności przez Komisję ds. praw i samodzielności osób niepełnosprawnych. Zasiłki te są stałe, traktowane jako świadczenie i stanowią procent podstawy zwanej „miesięczną podstawą do obliczeń świadczenia rodzinnego”, rewaloryzowanej 1 kwietnia każdego roku. Zasiłek wyrównawczy dla kategorii 6 jest równy świadczeniom przyznawanym osobom trzecim, sprawującym opiekę nad niepełnosprawnymi (*Majoration pour tierce personne*, MTP) i jest przyznawany niektórym osobom niepełnosprawnym. Jest on również rewaloryzowany co roku w kwietniu w takich samych proporcjach jak emerytury.

⁸ SMIC (*salair minimum interprofessionnel de croissance*) – płaca minimalna wzrastająca (wraz z inflacją) obowiązująca we wszystkich zawodach; <http://www.les-horaires.fr/pratique/smic-horaire.php>.

Kryteria uzyskania zasiłków wyrównawczych wg kategorii

Pierwsza – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność powoduje miesięczne obciążenie finansowe w wysokości przynajmniej 223,44 euro.

Druga – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność wymaga, aby jedno z rodziców zredukowało swoją aktywność zawodową przynajmniej o 20% w stosunku do czasu pracy na pełen etat lub dziecku, które wymaga opieki osób trzecich przynajmniej przez 8 godzin tygodniowo lub dziecku, którego niepełnosprawność powoduje miesięczne obciążenie finansowe w wysokości co najmniej 387,03 euro.

Trzecia – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność wymaga, aby jedno z rodziców zredukowało swoją aktywność zawodową do połowy lub dziecku, które wymaga opieki osób trzecich przynajmniej przez 20 godzin tygodniowo; dziecku, którego jedno z rodziców jest zmuszone do zredukowania aktywności zawodowej o 20% w stosunku do pełnego etatu lub gdy dziecko wymaga opieki osób trzecich przez co najmniej 8 godzin tygodniowo, co powoduje miesięczne obciążenie finansowe w wysokości co najmniej 235,41 euro lub w przypadku, gdy miesięczne obciążenie finansowe wynosi co najmniej 494,76 euro.

Czwarta – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność wymaga, aby jedno z rodziców całkowicie zrezygnowało z aktywności (działalności) zawodowej lub dziecku, które wymaga bez przerwy opieki osób trzecich; dziecku, którego jedno z rodziców jest zmuszone zredukować działalność zawodową do połowy lub dziecku, które wymaga opieki osób trzecich przez co najmniej 20 godzin tygodniowo, co powoduje miesięczne obciążenia finansowe w wysokości co najmniej 329,45 euro; dziecku, którego jedno z rodziców jest zmuszone do zredukowania swojej aktywności zawodowej o co najmniej 20% lub wymaga zatrudnienia osób trzecich na co najmniej 8 godzin tygodniowo, co powoduje miesięczne obciążenia finansowe w wysokości co najmniej 437,18 euro; lub miesięczne wydatki wynoszą co najmniej 696,53 euro.

Piąta – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność sprawia, że jedno z rodziców całkowicie rezygnuje z aktywności zawodowej lub wymaga pomocy osób trzecich w pełnym wymiarze czasu i co powoduje miesięczne obciążenie finansowe w wysokości co najmniej 285,84 euro.

Szósta – przysługuje dziecku, którego niepełnosprawność sprawia, że jedno z rodziców całkowicie zaprzestaje aktywności zawodowej lub wymaga opieki osób trzecich w pełnym wymiarze czasowym, a stan dziecka wymaga stałego nadzoru i opieki rodziny.

Specjalne świadczenia dla rodziców/opiekunów niepełnosprawnego dziecka – zasiłek dzienny z tytułu opieki rodzicielskiej nad dzieckiem niepełnosprawnym (AJPP)⁹

Zasiłek ten jest świadczeniem, które jest wypłacane rodzicowi/opiekunowi sprawującemu całkowitą opiekę nad dzieckiem w wieku poniżej 20 lat, ciężko chorym, niepełnosprawnym lub będącym w ciężkim stanie w następstwie wypadku, wymagającym stałej obecności i opieki.

Otrzymywanie tego zasiłku wymaga spełnienia określonych warunków i wyłącza w zasadzie możliwość pobierania innych zasiłków. Korzystający z zasiłku dla bezrobotnych, po otrzymaniu zasiłku AJPP traci automatycznie zasiłek dla bezrobotnych. Zasiłek AJPP może być łączony jedynie z zasiłkiem podstawowym AEEH, lecz nie z zasiłkiem wyrównawczym (dodatkiem) do podstawowego ani zasiłkiem wyrównawczym podwyższonym, przysługującym rodzicowi samotnie wychowującemu dziecko.

⁹ Kodeks Zabezpieczenia Społecznego (*Code de la sécurité sociale*: articles L544-1 à L544-9 et R544-1 à R544-3 ; articles D544-1 à D544-10) ; *Circulaire du 23 décembre 2011 relative à la revalorisation au 1er janvier 2012 des plafonds d'attribution de certaines prestations familiales*.

Prawo do zasiłku AJPP można uzyskać na podstawie wniosku złożonego wraz ze szczegółowym zaświadczeniem lekarskim, dołączonym w zapieczętowanej kopercie, które zawiera informację o konieczności stałej obecności i opieki rodzicielskiej, jak również informację o przewidywanym okresie leczenia dziecka. Zaświadczenie to podlega ocenie kontroli medycznej ubezpieczenia zdrowotnego, któremu podlega dziecko.

Prawo do zasiłku AJPP jest przyznawane maksymalnie na okres 3 lat. Wysokość świadczenia nie może przekroczyć równowartości 310 zasiłków dziennych. Zasiłek wypłacany jest miesięcznie: jest to suma zasiłków dziennych równych liczbie dni nieobecności w pracy w danym miesiącu, która nie może przekroczyć 22. Wysokość zasiłku dziennego za opiekę rodzicielską, który może być pobierany sukcesywnie lub jednocześnie przez oboje rodziców wynosi 42,20 euro, w przypadku opieki obojga rodziców, a 50,14 euro dla rodzica samotnie wychowującego dziecko.

Uprawniony jest obowiązany przedstawić swojemu pracodawcy dokument potwierdzający przysługujący mu urlop rodzicielski na opiekę.

Od 1 kwietnia 2012 r. do zasiłku AJPP można uzyskać z Funduszu Świadczeń Rodzinnych (*Caisse d'allocation familiales*) dodatek miesięczny w wysokości 107,40 euro, jeśli rodzina poniosła wydatki związane ze stanem zdrowia dziecka w wysokości 107,95 euro lub więcej, a których nie pokrywa ubezpieczenie społeczne lub wzajemne. Dochody roczne rodziców nie mogą przekroczyć¹⁰:

Liczba dzieci na utrzymaniu	Para uzyskująca jeden dochód (w euro)	Rodzic samotnie wychowujący dziecko lub para uzyskująca dwa dochody (w euro)
1 dziecko	25 416	33 589
2 dzieci	30 499	38 672
3 dzieci	36 599	44 772
Dodatkowo za każde kolejne dziecko	6 100	6 100

We wszystkich zawodach obowiązuje we Francji minimalna stawka godzinowa. Stawka godzinowa (*taux horaire*) jest rewaloryzowana przynajmniej raz w roku.

Od 1 stycznia 2014 r. obowiązują: stawka godzinowa brutto w wysokości 9,53 euro, oraz miesięczne minimalne wynagrodzenie brutto (przy czasie pracy 35 godzin tygodniowo) – 1445,38 euro.

NIEMCY

Obowiązujące przepisy:

- Kodeks socjalny (*Sozialgesetzbuch*) części V, IX i XI;
- ustawa o ochronie socjalnej przed ryzykiem długotrwałej opieki (*Gesetz zur sozialen Absicherung des Risikos der Pflegebedürftigkeit*);
- ustawa o nowym ukierunkowaniu opieki długoterminowej (*Pflege-Neuausrichtung Gesetz*).

Jednorazowa pomoc finansowa

Wynosi ona 2557 euro na każdy element przystosowania domu lub mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej (np. winda lub platforma przy schodach, odpowiednie wyposażenie łazienki).

¹⁰ <http://vosdroits.service-public.fr/F15132.xhtml>

Staća renta/świadczenie

Osoby, które w związku z ograniczoną sprawnością nie mogą wykonywać czynności życia codziennego, otrzymują miesięcznie świadczenia pielęgnacyjne (*Pflegesachleistung*) o wartości – w zależności od stopnia niepełnosprawności – od 225 do 1918 euro. Środki te mogą być wykorzystane zarówno w placówce opieki nad osobami niepełnosprawnymi, jak i w domu niepełnosprawnego. Niepełnosprawny, który zdecyduje się na samodzielne zorganizowanie sobie opieki, otrzymuje zamiast świadczenia opiekuńczego zasiłek pielęgnacyjny (*Pflegegeld*), w wysokości od 120 do 700 euro miesięcznie.

Niepełnosprawny może ubiegać się o dodatkowe środki przeznaczone na opiekę nad chorym, polegającą na wspólnym czytaniu, graniu w gry towarzyskie czy wyjściu na spacer, w wysokości do 200 euro miesięcznie.

Osoby niepełnosprawne mają prawo otrzymać bezpłatnie odpowiednie sprzęty ułatwiające im codzienne funkcjonowanie, takie np. jak łóżko ortopedyczne. Na artykuły zużywające się (pieluchy, wkładki do łóżka) chory otrzymuje miesięcznie 31 euro.

Zasiłek na dziecko (po 184 euro miesięcznie na pierwsze i drugie dziecko, 190 na trzecie dziecko i po 215 euro na każde następne) przysługuje rodzicom do ukończenia przez dziecko 18. roku życia. W przypadku dziecka niepełnosprawnego, zasiłek ten jest wypłacany do ukończenia przez nie 25. roku życia, a jeśli dochody dziecka (z renty i ewentualnej pracy) nie wystarczają na pokrycie jego potrzeb życiowych (na które składają się: określona ustawowo kwota 8130 euro rocznie stanowiąca tzw. minimum egzystencji¹¹ powiększona o wydatki związane z niepełnosprawnością), zasiłek na dziecko jest wypłacany rodzicom również po osiągnięciu przez dziecko wieku 25 lat.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych otrzymują 31,06 euro miesięcznie z przeznaczeniem na włączenie dziecka w życie społeczne (*Eingliederungshilfe*).

Specjalne świadczenia dla rodziców / opiekunów dziecka niepełnosprawnego

Rodzice dzieci niepełnosprawnych mają prawo do ulgi podatkowej, wynoszącej – w zależności od stopnia niepełnosprawności – od 310 do 3700 euro. Jeśli dziecko wymaga stałej opieki rodzica, a jego rodzice nie pobierają zasiłku pielęgnacyjnego, otrzymują dodatkową ulgę podatkową w wysokości 924 euro.

Osoba opiekująca się dzieckiem niepełnosprawnym w domu jest objęta ubezpieczeniem wypadkowym. Jej składka emerytalna jest opłacana z ubezpieczenia pielęgnacyjnego pod warunkiem, że pracuje ona zarobkowo w wymiarze poniżej 30 godzin tygodniowo oraz poświęca na opiekę nad osobą niepełnosprawną co najmniej 14 godzin tygodniowo.

Osoba pracująca w zakładzie pracy zatrudniającym co najmniej 15 pracowników, opiekująca się przebywającym w domu niepełnosprawnym dzieckiem, ma prawo do 6-miesięcznego bezpłatnego urlopu opiekuńczego z ochroną miejsca pracy.

Dwie trzecie udokumentowanych rachunkami kosztów opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym można odliczyć od podatku (nie więcej niż 4000 euro).

W bazie *Eurostat* nie ma danych dotyczących minimalnej płacy w Niemczech. Jest informacja o płacy średniej, która w 2012 r. wynosiła 3749 euro (brutto).

¹¹ *Grundfreibetrag* to tzw. rzeczowe minimum egzystencji; w rozliczeniu podatkowym jest to podstawowe odliczenie przysługujące każdemu płatnikowi podatku od osób fizycznych.

SŁOWACJA

Obowiązujące przepisy¹²:

- ustawa nr 180/2011, zmieniająca i uzupełniająca ustawę nr 447/2008 o świadczeniach pieniężnych przeznaczonych na zrekompensowanie ciężkiego inwalidztwa (stopnia niepełnosprawności) i o zmianie oraz uzupełnieniu niektórych przepisów w treści ustawy nr 551/2010 zmieniającej niektóre ustawy;
- rozporządzenie Ministerstwa Pracy, Spraw Socjalnych i Rodziny Republiki Słowackiej nr 7/2009, które zawiera wykaz przysługujących urzędzeń oraz maksymalne kwoty dofinansowania;
- rozporządzenie Ministerstwa Pracy, Spraw Socjalnych i Rodziny Republiki Słowackiej nr 6/2009, które zawiera wykaz robót budowlanych, wykaz materiałów i urzędzeń budowlanych oraz maksymalne kwoty dofinansowania;
- ustawa nr 447/2008 o świadczeniach pieniężnych przeznaczonych na zrekompensowanie stopnia niepełnosprawności oraz o zmianie niektórych ustaw w brzmieniu ustawy nr 551/2010, ustawy nr 180/2011 i ustawy nr 468/2011.

Jednorazowa pomoc finansowa

Osoba niepełnosprawna może otrzymać dofinansowanie kupna sprzętu (wyposażenia) niezbędnego do adaptacji mieszkania, co ma na celu likwidację barier architektonicznych (w zakres tego pojęcia wchodzi również zakup materiałów i wykonanie robót budowlanych, np. dofinansowanie instalacji specjalnego dźwigu, tzw. windy schodowej, ułatwiającego poruszanie się osoby niepełnosprawnej). Przepisy ograniczają wysokość dofinansowania.

Na kupno sprzętu, jak wyżej, można otrzymać dofinansowanie w wysokości do 8639,42 euro¹³. Dofinansowanie kupna mechanicznego wózka inwalidzkiego wynosi do 1659,79 euro, a elektrycznego – do 4979,09 euro.

Osoba niepełnosprawna może się starać o uzyskanie dofinansowania kupna samochodu osobowego w wysokości do 6638,79 euro. W przypadku konieczności używania samochodu z automatyczną skrzynią biegów, wysokość dofinansowania wynosi maksymalnie 8298,48 euro.

W opracowaniu podano jedynie kilka przykładów jednorazowej pomocy dla osób niepełnosprawnych. W wymienionych wyżej rozporządzeniach (nr 6 i nr 7 z 2009 r.) znajduje się szczegółowa lista sprzętów przysługujących osobom niepełnosprawnym wraz z maksymalną kwotą dofinansowania ich zakupu oraz lista materiałów budowlanych, sprzętów budowlanych i robocizny wraz z kwotą dofinansowania takich wydatków w euro.

W rozporządzeniu nr 7 wymienionych jest łącznie 59 przedmiotów (sprzętów) przeznaczonych dla osób z ciężką niepełnosprawnością. Nie są to sprzęty przeznaczone specjalnie dla dzieci niepełnosprawnych. Biorąc jednak pod uwagę zakres wiekowy osób, którym przysługują świadczenia tego rodzaju, z wielu tych urzędzeń może skorzystać również osoba niepełnosprawna do 18. roku życia. Poniżej lista kilku najważniejszych z nich:

- wózek mechaniczny, wraz z wyposażeniem (np. pasy, koc, kamizelka) niezbędny do transportu osoby niepełnosprawnej – 2 489,55 euro za jeden wózek,
- wózek elektryczny – 7 302,67 euro za sztukę,
- specjalnie przystosowany stolik – 829,85 euro,
- aparat słuchowy – 995,82 euro.

Niezależnie od wymienionych przedmiotów, osoba niepełnosprawna może wystąpić o przyznanie specjalnie wyszkolonego psa. Dofinansowanie wynosi 7 302,67 euro.

¹² Wymienione akty prawne są dostępne jedynie w języku słowackim.

¹³ Na Słowacji waluta euro obowiązuje od 1 stycznia 2009 r.

Kwoty te różnią się od podanych wcześniej, ponieważ uwzględniono w nich specjalne wyposażenie urządzeń, których przeznaczenie jest szczegółowo opisane w rozporządzeniu.

W wykazie urządzeń znajdują się również inne sprzęty domowe, np.: pralka, zmywarka, kuchnia mikrofalowa, elektryczny nóż do krojenia chleba, specjalnie przystosowane dla osób niepełnosprawnych. Są tam również innego rodzaju urządzenia ułatwiające niepełnosprawnym funkcjonowanie w życiu codziennym jak np. różnego rodzaju sprzęty sterowane komunikatem głosowym, telefon komórkowy z oprogramowaniem umożliwiającym sterowanie głosem; specjalne urządzenie GPS dla niepełnosprawnych, notatnik dla niewidomych z możliwością zapisu notatki głosowej – 3319,40 euro lub dotykami i mową – 7302, 67 euro.

Pomoc państwa obejmuje ponadto dofinansowanie robót budowlanych, których wykonanie jest niezbędne w celu dostosowania mieszkań do potrzeb osób niepełnosprawnych. Kwota dofinansowania uwzględnia również koszty użytych materiałów. Ze względu na zróżnicowany zakres prac budowlanych, w zależności od potrzeb osób niepełnosprawnych, niemożliwe jest oszacowanie dokładnych kosztów dla poszczególnych przypadków. Pewne pojęcie dają przykładowe ceny niektórych prac, takich jak:

- prace ziemne – wycenione za 1 m³ od 0,65 euro do 29 euro,
- położenie fundamentów – wycenione za 1m³ oraz dodatkowe prace wyceniane za 1m² – od 3 do 1400 euro,
- konstrukcje budowlane, w tym materiały – są wyceniane za 1m²,
- roboty wewnętrzne, instalacja, zbrojenie, materiały – wycena w zależności od towaru lub usługi za 1 m² lub za tonę,
- pozostałe konstrukcje i prace – wyceniane za wykonany element,
- kanalizacja sanitarna – wycena za godziny pracy, przy jednostkowej cenie za 1 godzinę.

Poza wymienioną jednorazową pomocą przysługuje ponadto:

- jednorazowo kwota 352,86 euro na każde dziecko w chwili przyjęcia dziecka do rodziny zastępczej oraz na zakończenie opieki kwota 883,90 euro na każde pełnoletnie dziecko oraz
- stały zasiłek w wysokości 132,39 euro miesięcznie dla dziecka,
- stały zasiłek w wysokości 168,32 euro miesięcznie dla rodziców zastępczych,
- pomoc osobista wynosząca 2,64 euro za godzinę.

Rodzicom dzieci niepełnosprawnych, podobnie jak wszystkim rodzicom przysługują różne świadczenia stałe, takie jak zasiłek w związku z urodzeniem dziecka, dodatek do zasiłku po urodzeniu dziecka – płatny za pierwsze, drugie i trzecie dziecko, dodatek za urodzenie bliźnięt itp. Wysokość tych świadczeń jest taka sama dla dzieci zdrowych i niepełnosprawnych. Jedynie zasiłek rodzicielski, płatny do 3. roku życia dziecka w wysokości 190,10 euro miesięcznie, w przypadku dzieci niepełnosprawnych jest wypłacany do 6. roku życia dziecka.

Rodzicom przysługują też dodatkowe świadczenia na zapewnienie właściwej opieki nad dzieckiem. Chodzi o zwrot rzeczywistych kosztów opieki nad dziećmi przysługujących pracującym i studiującym rodzicom – do 230 euro miesięcznie, a w przypadku niewykazania poniesionych kosztów 41,10 euro miesięcznie.

Zasiłek na dziecko będące na utrzymaniu rodziców w wysokości 22,01 euro miesięcznie, a w przypadku dziecka niepełnosprawnego powiększony o dodatek w wysokości 10,32 euro miesięcznie przysługuje do 25. roku życia. Wypłacane jest również świadczenie alimentacyjne – od lipca 2011 r. w wysokości 103,98 euro, jeśli alimenty nie są płacone lub proporcjonalnie mniej, jeśli alimenty są wypłacane częściowo. Od września 2011 r. przysługują też specjalne świadczenia na rzecz wspierania rodzinnej opieki zastępczej nad dziećmi niepełnosprawnymi.

Minimalna płaca na Słowacji w 2013 r. wynosiła 338 euro.

WĘGRY

Obowiązujące przepisy:

- ustawa XXI z 1997 r. o ochronie dzieci i zarządzaniu instytucjami sprawującymi opiekę nad dziećmi.

Zasiłek rodzinny

Powszechny system zasiłków finansowany z podatków obejmuje wszystkich rezydentów, tj. osoby fizyczne mieszkające i opłacające podatki od dochodów na Węgrzech.

Zasiłki rodzinne przysługują od narodzin dziecka do ukończenia procesu kształcenia w systemie obowiązkowego nauczania (zwykle od 0-18 lat) oraz w okresie pobierania nauki w szkolenictwie średnim lub w okresie kształcenia zawodowego (powyżej 23. roku życia).

Wysokość miesięcznego zasiłku przysługującego niepełnosprawnym dzieciom wynosi:

- 23 300 HUF w przypadku wychowywania takiego dziecka w pełnej rodzinie;
- 25 900 HUF w przypadku rodzica samotnie wychowującego takie dziecko;
- 20 300 HUF w przypadku dziecka niepełnosprawnego w wieku powyżej 18 lat.

Zasiłek na opiekę domową nad dzieckiem

Przysługuje rodzicom, którzy opiekują się dziećmi poniżej 3. roku życia, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych do 10. roku życia oraz dziadkom, którzy opiekują się dziećmi w wieku 1-3 lat w miejscu zamieszkania rodziców. Rodzice, którzy opiekują się niepełnosprawnym dzieckiem mogą podjąć pracę zarobkową. Do osiągnięcia przez dziecko 1. roku życia, rodzice mogą się zatrudnić w wymiarze nie większym niż 30 godzin tygodniowo.

Wysokość miesięcznego zasiłku na opiekę domową równa się minimalnemu świadczeniu emerytalnemu. W 2012 roku wynosiło ono 28 500 HUF, niezależnie od liczby dzieci w rodzinie.

Jednoczesne pobieranie zasiłków na opiekę domową, wychowawczego oraz opłat za opiekę osób trzecich jest niedozwolone. Zasiłki pobrane niezgodnie z prawem powinny być zwrócone państwu na podstawie otrzymanej pisemnej decyzji administracyjnej.

Polityka podatkowa

Osoby niepełnosprawne mają prawo do odpisu podatkowego (5% wartości ustawowej minimalnej miesięcznej płacy).

Ulgi w transporcie

Rodzice, którzy opiekują się niepełnosprawnymi/upośledzonymi dziećmi (co jest powodem, dla którego otrzymują wyższy zasiłek rodzinny) są uprawnieni do zniżki w komunikacji publicznej. Osoby niepełnosprawne/upośledzone, które otrzymują świadczenie związane z inwalidztwem, otrzymują także uprawnienia do zniżki na przejazd środkami transportu publicznego.

Adaptacja mieszkania

Dopłata na przebudowę mieszkań przysługuje rodzicom, którzy wychowują niepełnosprawne dziecko; koszty przebudowy mogą wynieść nie więcej niż 250 000 HUF w przypadku nowego lokalu (domu) i 150 000 HUF na adaptację polepszającą swobodę poruszania się wokół domu i w jego wnętrzu.

Dopłata do samochodu

Na Węgrzech istnieją dwie główne formy udzielania subwencji na zakup samochodu:

- subwencja na zakup nowego samochodu (900 000 HUF) oraz 600 000 HUF na zakup samochodu nie starszego niż 4 lata lub

- subwencja na przystosowanie samochodu dla potrzeb osoby z poważną niepełnosprawnością lub dla sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem.

Zasiłek opiekuńczy

Zasiłek wypłacany dodatkowo rodzicom lub opiekunom, którzy sprawują codzienną opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem. Wysokość świadczenia zależy od stopnia niepełnosprawności oraz od możliwości finansowych samorządów lokalnych.

Inne uprawnienia

Rodzice z trojgiem lub większą liczbą dzieci oraz rodzice z dzieckiem (dziećmi) niepełnosprawnymi są uprawnieni do 50% zniżki przy zakupie podręczników szkolnych. Decyzja należy do kompetencji samorządów lokalnych, które mogą zwiększyć wysokość ulgi, biorąc za podstawę miejscowe regulacje.

Dzieci z rodzin wielodzietnych (troje lub więcej) oraz dzieci niepełnosprawne, otrzymują bezpłatne lub po niższej cenie wyżywienie w szkole.

Minimalna płaca w 2013 r. wynosiła na Węgrzech 312 euro.

WIELKA BRYTANIA

Obowiązujące przepisy:

- *Equality Act 2010*,
- *Disability Living Allowance and Disability Working Allowance Act 1991*,
- *Housing Grants, Construction and Regeneration Act 1996*.

Podstawową formą pomocy dla osób opiekujących się dzieckiem niepełnosprawnym w Wielkiej Brytanii jest zasiłek dla osób niepełnosprawnych (*Disability Living Allowance*). Jest on wypłacany rodzicom lub innej osobie opiekującej się niepełnosprawnym dzieckiem niezależnie od ich dochodów. Zasiłek ten przysługuje na dziecko, które wymaga dodatkowej opieki lub ma problemy z poruszaniem się. Te potrzeby dziecka muszą „w sposób istotny wykraczać” poza zwykłe wymagania dzieci w tym samym wieku i obejmować np. pomoc przy myciu i ubieraniu się. Za problemy z poruszaniem uważa się trudności z chodzeniem w wieku, kiedy większość dzieci nie potrzebuje już pomocy. Z roszczeniem o zasiłek na dziecko w wieku do lat 16 występuje rodzic lub opiekun prawny. Dziecko po osiągnięciu wieku 16 lat może ubiegać się o ten zasiłek samodzielnie, nawet jeśli uczy się jeszcze w szkole, przy czym nie musi już wykazywać, że jego potrzeby są znacznie większe niż zdrowych dzieci w tym samym wieku.

Zasiłek dla osób niepełnosprawnych jest wypłacany co tydzień. Część zasiłku jest przeznaczona na opiekę nad dzieckiem, a druga – na usprawnienie możliwości poruszania się osoby niepełnosprawnej (gdy możliwości poruszania się nie są zaburzone, ta część zasiłku nie jest wypłacana). W tabeli 2 podane są kwoty zasiłku dla dzieci niepełnosprawnych obowiązujące w roku 2013:

Tabela 2

Opieka nad dzieckiem	Kwota tygodniowa	Poziom potrzebnej pomocy
Stawka minimalna	21 funtów	Pomoc w opiece w niektóre dni lub w przyrządzeniu posiłków gotowanych
Stawka średnia	53 funty	Częsta pomoc lub stały nadzór w ciągu dnia, czuwanie w nocy oraz pomoc w trakcie dializy

Opieka nad dzieckiem	Kwota tygodniowa	Poziom potrzebnej pomocy
Stawka minimalna	21 funtów	Pomoc w opiece w niektóre dni lub w przyrządzeniu posiłków gotowanych
Stawka maksymalna	79,15 funta	Pomoc lub nadzór zarówno w dzień, jak i w nocy, również w przypadku osób nieuleczalnie chorych
Usprawienie możliwości poruszania się	Kwota tygodniowa	Poziom potrzebnej pomocy
Stawka podstawowa	21 funtów	Pomoc lub nadzór poza miejscem zamieszkania
Stawka podwyższona	55,25 funta	Inne, poważniejsze trudności w chodzeniu

Zazwyczaj część zasiłku na opiekę nad dzieckiem jest wypłacana od ukończenia przez dziecko 13. tygodnia życia, a część związana z jego poruszaniem się – od ukończenia 3. lub 5. roku życia, w zależności od stopnia niepełnosprawności.

Rodzice lub opiekunowie mogą uzyskać na opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym również inne świadczenia, na przykład na chore dziecko ulegają podwyższeniu kwoty zasiłków *Housing Benefit* (związany z pokryciem kosztów mieszkania) i *Council Tax Benefit* (dotacja do podatku lokalnego). W zależności od stopnia niepełnosprawności dziecka rodzice są uprawnieni do dodatkowych środków w ramach zasiłku *Child Tax Credit*; dodatkowa kwota tego zasiłku waha się od 57 do 80 funtów tygodniowo (2950 do 4140 funtów rocznie) na każde niepełnosprawne dziecko w gospodarstwie domowym.

Na dostosowanie wnętrza domu i jego wyposażenie stosownie do potrzeb dziecka niepełnosprawnego, rodzinie przysługuje „dotacja na udogodnienia dla osoby niepełnosprawnej” (*Disabled Facilities Grant*). Nie jest ona uzależniona od dochodów w gospodarstwie domowym i wynosi maksymalnie 30 tys. funtów. Pieniądze te są przeznaczone na przeprowadzenie istotnych prac dostosowujących dom lub mieszkanie pod kątem ułatwienia poruszania się po i wokół domu oraz dostępu do podstawowych urządzeń w nim. Dotację tę można w razie potrzeby wykorzystać na zakup niezbędnych urządzeń. Prace, które mogą być sfinansowane z tych środków, obejmują:

- przystosowanie wejścia i wyjścia z mieszkania, np. poszerzenie drzwi i instalacja rampy;
- zapewnienie bezpieczeństwa osobie niepełnosprawnej i innych osób, poprzez np. przygotowanie specjalnego pokoju, w którym osoba niepełnosprawna może bezpiecznie przebywać bez stałej opieki, albo ulepszenie oświetlenia dla zapewnienia lepszej widoczności;
- ułatwienie dostępu do salonu;
- zapewnienie lub poprawę dostępu do sypialni i kuchni, toalety, umywalki i wanny (prysznic), poprzez zainstalowanie windy schodowej lub urządzenie łazienki na parterze;
- zapewnienie dostępności i łatwej obsługi urządzeń sterujących ogrzewaniem mieszkania przez osobę niepełnosprawną;
- dostosowanie kontroli ogrzewania i oświetlenia do łatwego ich użycia;
- poprawę dostępu i możliwości poruszania się wokół domu i ew. po ogrodzie;
- umożliwienie osobie niepełnosprawnej opiekowania się inną osobą, która mieszka w lokalu, np. małżonkiem, dzieckiem lub inną osobą, którą opiekuje się osoba niepełnosprawna.

Osoby opiekujące się dzieckiem przez co najmniej 35 godzin w tygodniu, które otrzymują średnią lub maksymalną stawkę zasiłku dla osób niepełnosprawnych (patrz tabela) otrzymują zasiłek pielęgnacyjny (*Carer's Allowance*) w wysokości 58,45 funta tygodniowo.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych mogą wykorzystać urlop rodzicielski (*Parental Leave*) do ukończenia przez nie 18 lat; w przypadku dzieci zdrowych musi być on wykorzystany przed ukończeniem przez dziecko 5. roku życia.

Koszty przejazdu dziecka niepełnosprawnego do szkoły (ponad 2 mile w wieku 5 lat i ponad 3 mile w wieku 8 lat) są pokrywane przez władze lokalne (i do ich decyzji należy ewentualne opłacanie krótszych dojazdów). Samorządy stosują różne ułatwienia w dojazdach i parkowaniu pojazdów przewożących dzieci niepełnosprawne.

W Wielkiej Brytanii funkcjonuje również organizacja charytatywna Fundusz Rodzinny (*Family Fund*), udzielająca pomocy rodzinom, w których są dzieci ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Jest to organizacja niezależna, finansowana przez rząd. Celem Funduszu jest zmniejszenie obciążeń rodziny opiekującej się ciężko niepełnosprawnym dzieckiem w domu poprzez udzielanie zapomóg i przekazywanie bieżących informacji związanych z opieką nad dzieckiem. Zapomogi z Funduszu nie mogą być wykorzystane na przedsięwzięcia finansowane z innych źródeł. Nie ma ustalonej listy sprzętów i działań, które można pokryć ze środków z Funduszu, ale przykłady obejmują np. wspólne spędzanie świąt i przerw na wypoczynek, zakup pralki, suszarki, pościeli czy odzieży. W latach 2006-07 Fundusz Rodzinny przekazał 28,2 miliona funtów na rzecz 50 000 rodzin.

Zgodnie z przepisami *ustawy o chronicznie chorych i osobach niepełnosprawnych* z roku 1970 (dla Anglii i Walii) – rozdział 2, lokalne władze samorządowe są zobowiązane do zapewnienia praktycznej pomocy i dodatkowych urządzeń przeznaczonych do zwiększenia bezpieczeństwa i wygody w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej.

Komórki lokalnych władz samorządowych odpowiedzialne za dzieci mają zadanie zapewnienia dzieciom niepełnosprawnym urządzeń niezbędnych w ich życiu codziennym i służących realizacji niemedycejskich potrzeb dziecka niepełnosprawnego. Organy odpowiedzialne za ochronę zdrowia (*health care authorities*) odpowiadają za zaopatrzenie tych dzieci w sprzęt odpowiadający potrzebom medycznym i pielęgnacyjnym. Niezbędne dla osób niepełnosprawnych sprzęty są w zasadzie bezpłatne. Organy odpowiedzialne za ochronę zdrowia nie pobierają opłat za świadczone usługi, pomoce medyczne i sprzęt potrzebny osobie niepełnosprawnej. W Anglii władze lokalne zapewniają bezpłatnie pewne elementy wyposażenia domu osoby niepełnosprawnej, jak np. krzesło pod prysznic, a także niewielkie przeróbki budowlane, których koszty nie przekraczają 1000 funtów.

Obowiązujące w Anglii przepisy pozwalają choremu, któremu nie odpowiada sprzęt oferowany przez władze lokalne lub organy odpowiedzialne za ochronę zdrowia, na samodzielny zakup dowolnego sprzętu (np. wózka inwalidzkiego) odpowiadającego potrzebom chorego. Różnicę w cenie pokrywa chory z własnych środków.

Władze lokalne mogą udzielić dodatkowego wsparcia osobie niepełnosprawnej w formie zapomogi, pożyczki lub wykonania pracy w przypadku np. przeprowadzki do innego mieszkania lub domu, zakupu materiałów potrzebnych do remontu lub adaptacji mieszkania.

Minimalna płaca w III kwartale 2013 r. wynosiła 1072 funty, czyli ok. 1280 euro.

Uwagi końcowe

Niepełnosprawność zarówno dzieci, jak i dorosłych jest często powodem wykluczenia ze społeczeństwa, dlatego każde działanie, w tym pomoc finansowa, zmierzające do przywrócenia ich społeczeństwu ma ogromne znaczenie.

Wiele uwagi w literaturze przedmiotu i prawodawstwie poświęca się wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych, ale w większości przypadków dotyczy to osób dorosłych. Są np. podejmowane starania na rzecz stworzenia warunków dla podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne. Mniej uwagi poświęca się wyrównywaniu szans wśród dzieci, a przecież ten proces powinien się rozpoczynać od wieku dziecięcego, bo właśnie dzieci podlegają największej marginalizacji. Często, nie mając warunków „wyjścia” (pokazania) swojej niepełnosprawności nie mają żadnego wpływu na środowisko i kształtowanie wobec nich odpowiednich postaw.

W sprawie rzeczywistej (dobrze uregulowanej prawnie) pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych, w tym dzieci, należałoby zbadać, jak wygląda realizacja tej pomocy. Czy złożenie prośby o przyznanie odpowiednich funduszy np. na zniesienie barier architektonicznych, na transport osób niepełnosprawnych i innych potrzeb w każdym przypadku kończy się pozytywnie, przy spełnieniu oczywiście przez osoby niepełnosprawne wymaganych kryteriów? Czy opisane wyżej kraje są gotowe do sfinansowania każdej uzasadnionej prośby, czy też zbyt duża liczba zgłoszeń, limit finansów przeznaczonych na pomoc osobom niepełnosprawnym nie pozwala na realizację przewidzianych prawem celów? Odpowiedzią mogłyby być wyniki badań statystycznych, zawierające dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych (w tym dzieci) z podziałem na rodzaje niepełnosprawności, liczby i rodzaje zgłoszeń o pomoc, kwot przeznaczonych na pomoc finansową w budżetach tych krajów i poniesione rzeczywiste wydatki. Uzyskanie takiej informacji wymagałoby przeprowadzenia odrębnej, szczegółowej kwerendy.

Analiza przedstawionych powyżej rozwiązań prawnych dotyczących pomocy finansowej przysługującej dzieciom niepełnosprawnym w Republice Czeskiej, Francji, Niemczech, Słowacji, na Węgrzech oraz w Wielkiej Brytanii pozwala na stwierdzenie, że we wszystkich wymienionych krajach jest przewidziana, w ramach tych przepisów, jednorazowa pomoc finansowa, czyli subwencje na zakup różnego rodzaju sprzętu, ułatwiającego funkcjonowanie w domu i poza nim (likwidowanie barier architektonicznych, dopłaty do indywidualnych środków transportu) oraz są świadczenia stałe, których wysokość zależy od stopnia niepełnosprawności – różne w poszczególnych krajach oraz świadczenia dla rodziców/opiekunów dzieci niepełnosprawnych. Świadczenia dla rodziców bądź opiekunów dzieci niepełnosprawnych są niezwykle istotne. W niektórych przypadkach wsparcie finansowe rodziców pozwala na zrezygnowanie częściowo lub całkowicie z aktywności zawodowej rodziców w celu opieki nad dzieckiem. Jeśli takie rozwiązanie nie jest możliwe, świadczenie przysługuje opiekunowi dziecka, a rodzicom pozwala na kontynuowanie pracy zarobkowej.

Dodatkowe źródła informacji:

Republika Czeska

Monitoring the issue of children at risk in the Czech Republic 2010: disabled children:
http://www.nadacesirius.cz/soubory/monitoring/2/Monitoring_of_childrens_issues_II.pdf

Twoje uprawnienia do zabezpieczenia społecznego w Czechach, Komisja Europejska, 2011 r.
Disability, Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic.

Francja

Études et résultats, No 772, août 2011, *Les bénéficiaires de l'allocation compensatrice pour tierce personne et de la prestation de compensation du handicap: deux populations bien différentes*, Drees (Direction recherche études évaluation statistiques).

Code de l'action sociale et des familles, Legifrance – le service public de la diffusion du droit.

L'allocation d'éducation de l'enfant handicapé, Ministère des Affaires sociale et de la Santé.

Ciepla, B. *Standardy świadczenia usług z zakresu pomocy i integracji społecznej we Francji*, www.wrzos.org.pl/.../Ekspertyza%20Francja.doc

Słowacja

Academic Network of European Disability experts (ANED) – VT/2007/005.

Wielka Brytania

Dodatkowe źródło: <http://www.cafamily.org.uk/media/360503/aidsequipmentadapations.pdf>

